

EKSAMENSOPPGAVE

JUS2211 - Forvaltningsrett og EØS-rett

Dato: Tirsdag 14. desember 2021

Tid: kl. 09.00 - 15.00

Del I

Regjeringen ønsket å stanse oljeleting på norsk sokkel, men hadde ikke bestemt seg for på hvilket tidspunkt. Spørsmålet kom på spissen etter at regjeringen hadde lyst ut undersøkelsestillatelser i et område som var åpent etter petroleumsloven § 3-1, men der ingen lenger trodde at det var noe drivverdig å finne. Tanken med å utlyse undersøkelsestillatelser i dette området, var å gi inntrykk av at man formelt ikke hadde avsluttet letingen etter olje, samtidig som man anså det usannsynlig at noen ville være interessert i å lete i det aktuelle området. Den ansvarlige statsråden for oljevirksomhet, Marte Kirkerud, hadde fornøyd sendt en e-post til sine venner i konsulentselskapet Null om planen bak det hele. I e-posten sto det «Når det viser seg at ingen er interessert i disse tillatelsene innen fristen, skal regjeringen gå samlet ut og si at markedets interesse for oljeleting nå er borte, og at all videre letevirksomhet derfor kan avsluttes, uten at det får noen uheldige konsekvenser for markedet. Rækker vi dette før valget, bør vi være sikret seier». Hele planen slo imidlertid sprekker da oljeselskapet Petrohunt AS søkte om undersøkelsestillatelse. Peder Ås, som var saksbehandler i Oljedirektoratet, fant ingen feil i søknaden, og basert på hans innstilling ble undersøkelsestillatelsen tildelt. I vedtaket ble det stilt vilkår om at det ikke skulle være noen aktivitet under torskens gyteperiode i dette området (april og mars), og at det var forbudt å bruke annet enn norsk arbeidskraft til undersøkelsene. Direktoratet mente det ville være et fornuftig sysselsettingstiltak å kreve bruk av norsk arbeidskraft. Det var på det rene at det å gi undersøkelsestillatelse til Petrohunt AS ville føre til svært høye utslipp av klimagassen CO₂, og dermed hindre Norge i å oppfylle folkerettslige forpliktelser om utslippskutt. I innstillingen hadde Ås likevel uttrykkelig skrevet at han ikke kunne se at tildelingen ville ha noen negative effekter på naturressursene og naturmangfoldet, verken nå eller for etterslektene.

Fordi regjeringen ikke trodde at noen kom til å søke om undersøkelsestillatelse, var det heller ikke foretatt noen utredning av de miljømessige konsekvensene av å gi undersøkelsestillatelser i det aktuelle

området. Det var på det rene at det heller ikke var krav om ytterligere konsekvensutredning for undersøkelsesstadiet. Direktoratet hadde dessuten den prinsipielle holdning at store og spesialiserte selskaper, som Petrohunt AS, selv måtte sørge for å utrede om deres virksomhet kunne ha miljøkonsekvenser. Finansdirektøren i Petrohunt AS, Lars Holm, hadde i tillegg vært i Forsvaret med Peder Ås. De hadde tjenestegjort på samme sted og beholdt kontakt med hverandre, og Ås var blant annet fadder til Holms sønn. Fordi Ås hadde bosatt seg i Stavanger, mens Holm bodde i Oslo, kunne det gå ett år mellom hver gang de så hverandre. Peder Ås mente det var all grunn til å stole på Lars Holm, og en slik tillatelse ville gi ham en unik mulighet til å vise hvor dyktig han var til å styre økonomien i et prosjekt som innebar oljeleting.

Da miljøorganisasjonen Stopp Oljeleting ble kjent med tildelingen av tillatelsen, ble de fortvilet og klaget over alle sider av vedtaket. For det første mente organisasjonen at det var feil i saksbehandlingen. Det var en feil at de miljømessige konsekvensene ikke var utredet slik forvaltningsloven krever, og Peder Ås var inhabil til å behandle søknaden om tillatelse på grunn av sitt vennskap med Lars Holm. På grunn av saksbehandlingsfeilene mente de at tildelingsvedtaket måtte anses som ugyldig. I tillegg mente organisasjonen at vedtaket bygget på en feil forutsetning. Det var feil av direktoratet å legge til grunn at tildelingen ikke ville ha negative effekter på naturressursene og naturmangfoldet, verken nå eller for etterslektene. Denne feilen måtte i seg selv lede til at hele vedtaket var ugyldig.

Etter vedtaket om tildelingen av tillatelsen reagerte også Petrohunt AS. De oppdaget at overskuddet ville bli kraftig redusert som følge av forbudene mot henholdsvis aktiviteter under torskens gyteperiode og bruk av utenlandsk arbeidskraft. De klaget over at aktivitetsforbudet var ugyldig, fordi det ikke hadde saklig sammenheng med formålet i petroleumsloven, som ikke omtalte forholdet til torsk eller annen fisk. Videre klaget de også over forbudet mot bruk av utenlandsk arbeidskraft. De mente at dette kravet var diskriminerende forskjellsbehandling i strid med EØS-avtalen.

Oljedirektoratet var på sin side uenig i at det var noen saksbehandlingsfeil, og uansett var disse feilene av slik art at de ikke kunne lede til ugyldighet. Direktoratet erkjente at det å gi undersøkelsestillatelse til Petrohunt AS ville føre til svært høye utslipp av klimagassen CO₂, noe som hindret Norge i å oppfylle folkerettslige forpliktelser om utslippskutt. Ifølge direktoratet var imidlertid folkeretten og klimautslipp noe som andre måtte forholde seg til. Det kunne ikke ha innvirkning på direktoratets skjønn ved tildeling av en undersøkelsestillatelse som dette. Direktoratet var også uenig i klagen fra Petrohunt AS. Petroleumsloven skulle blant annet sikre miljøet, og det gjorde at de også kunne ta hensyn til torsk ved tildeling av tillatelser.

Dessuten kunne ikke EØS-avtalen være til hinder for å utelukke bruk av utenlandsk arbeidskraft. EØS-avtalen kunne ikke gjelde på norsk sokkel, og hensynet til norsk sysselsetting måtte uansett være en god grunn som kunne forsvare et krav om kun å bruke norsk arbeidskraft.

Drøft og ta stilling til alle prinsipale og subsidiære rettsspørsmål.

Del II

I valgkampinnspurten fikk nettstedet «Ja til olje» nyss om at det hadde vært kontakt mellom statsråden og konsulentselskapet Null, og de begjærte innsyn i alle e-poster. Embetsverket i departementet fant frem e-postene og klargjorde dem for umiddelbar offentliggjøring. Da ansvarlig statsråd Marte Kirkerud fikk høre om planen om umiddelbar offentliggjøring, sendte hun en SMS til saksbehandleren med følgende innhold: «Vi er ikke tjent med at e-posten offentliggjøres i innsurten på valgkampen. E-postene sendes derfor ikke ut med en gang. Jeg har hørt at det vanligvis aksepteres at man bruker tre virkedager på å behandle krav om innsyn. E-postene skal derfor ikke sendes ut før denne tredagersfristen.» Saksbehandleren for innsynsbegjæringen, Hans Tastad, ble rasende og tenkte at statsrådets melding hindret nettstedet Ja til olje i få viktig informasjon i valgkampen. Han ventet likevel med å offentliggjøre e-postene, men la straks statsrådets SMS ut på Twitter.

Nettstedet Ja til Olje reagerte på at de ikke fikk innsyn med en gang. Da de oppdaget Twitter-meldingen om statsrådets SMS, skrev de umiddelbart til Kirkerud og hevdet at hennes SMS var en instruks som hadde brutt offentleglovas krav om å avgjøre innsynsbegjæringer uten ugrunnet opphold. Statsråden på sin side hevdet at nettstedet Ja til Olje ikke nødvendigvis hadde noe krav på innsyn i e-postene. De var jo ikke selv part i saken, og hva hun skrev som statsråd til sine bekjente i konsulentselskapet Null, måtte være privat korrespondanse. For det tilfellet at nettstedet Ja til Olje likevel hadde krav på innsyn, hevdet hun at SMS-en ikke var noen instruks. Selve ordet «instruks» ble ikke brukt, og SMS-en inneholdt dessuten bare noen synspunkter på hvordan saken kunne behandles. Ja til Olje var uenig på alle punkter og ønsket av prinsipielle grunner en rettslig avklaring. De ba derfor Sivilombudet vurdere om de hadde et rettslig krav etter offentleglova på å få e-postene utlevert, og om statsrådets SMS var en instruks som var lovstridig. Sivilombudet tok saken under behandling.

Drøft og ta stilling til alle prinsipale og subsidiære rettsspørsmål.

